

İŞTİRAK

Sene 1, Numero 16, 29 Mayıs 1326 Cumartesi

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mesul
Serbest İzmir Gazetesi Sahibi

Hüseyin Hilmi

Directeur Husein Hilmi

Mu posta seneliği 60 kuruş
Mu posta altı aylığı 40 kuruş

Mekâtib ve Evrâk-ı Vâride Bâb-ı Âli Karşısında Adliye Hanındaki Daire-i Mahsusaya
Gönderilmelidir

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Sosyalizm Efkârının Mürevvicidir

Journal Socialiste ICHTIRAK

TÜSTAV

Cinayet-i Facia

Sadayı Millet sermuharriri Ahmet Samim Bey cuma gecesi bir dest-i hain ve hafi tarafından katl olunmuştur. Refikimizi taziyet ederiz. Ahmet Samim Bey zeki ve müstaad simalarımızdan biri idi. Vaka-i cinaiye karakoldan iki adım uzakta vuku bulmuş olduğu halde katilin derdest edilememesi zabıta için... ve mucip-i teessüf olduğu gayri kabil-i inkârdır. İlk kurşun ta dimağa isabet etmesi katilin maharetine delalet ediyor. Zabıtamız her halde katili bulmalıdır. Aksi takdirde İştirak bunu bir cinayet-i siyasiye addetmekte haklı kalacaktır. Ahmet Samim Beyin vuku-u katli ile Hüseyin Fehmi Beyin keyfiyet-i katlinde mühim bir münasebet vardır. Birisi köprüde karakoldan biraz uzakta bir maharetli el tarafından birisi de Eminönü'nde ve karakoldan biraz ötede...

Ahmet Samim Bey otuz yaşında kalemiyle temeyyüz etmiş bir gençti. Kendisinden daha birçok hizmetler bekliyorduk. Fakat ne çare işte mukteriz ve muhteriz bir el onu bizden ayırdı. Onun acısını bizim duyduğumuz kadar başkaları da duysa...

Ahmet salim Bey kuvvetli kalemi ateşin yazılarıyla çoktan beri nazar-ı dikkati celp ediyordu. Sadayı millet gazetesi ne kadar müteessir olsa layıktır.

Yalnız o değil bütün gençler buna teessüf ediyorlar. Hatta daha doğrusu söyleyelim. Bütün muharrirlerimizin sıra bize geliyor. Diye düşündüklerini rey-i âlin görüyoruz.

Hemen cenap-ı hakkı mumi el ilhan aile-i keder didesine sabır-ı cemil ihsan buyursun.

Sosyalistlik Niçin Tesis Edecek

Geçen nüshada bil netice iki mühim kanun keşf edilmiştir.

1 kanun tebdilat tabir-i diğerle ihtiyacat-ı cedideye yer yeniliğe her teceddüde karşı mukavemet kanunu. 2. kanun tevarüs tabir-i diğerle her yeniliğe her teceddüde karşı mukavemet kanunu demiştik. (Transkripsiyon yapanın notu: burada bir problem var.)

Aynı zamanda tetkikat ve mütalaat-ı amika göstermiştir ki bu iki kanundan evvelkisi ikincisinden daha kuvvetlidir. Nitekim nev-i hayvaniyenin tebdilat-ı mütemadiyesi buna meuddur.

Cemiyet efrattan teşkil ettiğine göre cemiyetin efrat gibi bu kanun-u tebeddülata maruz bulunduğu ve her iki kanunun hülasa-i tesiratına mahsulesine tabi bulunduğu şüpheden varestedir. Cemiyet-i beşeriyenin şerait-i hayatiyesi sanayi ve zirai makineciliğin terekkiyatı neticesi olarak tağyir ettiğinden şekl-i içtimaiyenin de tebeddül etmesi ve şerait-i cedideye uyması iktiza eder. Tabiat böyle istiyor; böyle olacaktır. Kanun-u tevarüs kanun-u tevafula set çekmek ona hail olmak onu durdurmak istiyor. Çünkü insanlar su-i terbiye iktisadi ihtiyadata bağlı kalmak isterler. İnsan-ı maziye tarafından kendilerine miras menhus bir miras olarak bırakılmış olan hurafat-ı batıla ve hayalat-ı kazibeye açılmak isterler. Hâlbuki kanun-u azim-i tahavvülât galiptir; af ve müsamaha bilmez, ihmal bilmez.

Diğer cihetten Darwin'in mübahis hayatta acize-i ferdiye beynine atbik ettiği ve bu acize-i beyninde tahavvülün sebep-i sanisi olarak gösterdiği mücadele-i hayatın sınıf-ı kanuna tevafulun tasrih ve tespit asarına tamamen müsaittir.

Mücadele-i sınıfta kitle-i nasa ait olan ordu-yu muhip ve azim sermayedaran zümresinden kıyas ve tahmin olunamayacak derecede kuvvetlidir. Fazla olarak af ve müsamaha bilmez olan bu harbi ve harpte kitle-i nas izalesi na kabil olduğu kadar da gayr-i caiz bir unsur teşkil eder. Çünkü çalışan onlardır. Sermayedarlar bir şey husule getirmez. Onların hiç faidesi yoktur. Onların ortadan kaldırılması kabil olduğu kadar da mahzurdan salimdir. Ve bu hakikat-ı mamule yarın bir emrivaki olacaktır.

İşte esbap- fenniye de gösteriyor ki mütevasitiyun-u haziranın alet-i mesainin mülkiyet-i şahsiyesine müstenit olan şekli içtimaiyesi ikmal-i müddet-i hayat etti. Ve alet-i mesainin mülkiyet-i müşterekesi

esasına müstenit bir şekl-i cedide-i içtimaiyeye terk-i mevki etmesi zamanı geldi ki bu devir kolektivizm namı altında inkişaf neşr-i ziyayı hayat edecektir.

ESBAP-I İKTİSADİYE

Bugün ferman-ı ferma olan sermaye devrinde kitle-i nası erbap-ı mesaiyi işliyor çalışıyor mütemadiyen yıpranıyor. Her şeyi hâsıl eden kendisi bu müddeti mesaiye karşı ancak açıklıktan ölmeyecek kadar bir şey çıkarıyor. Ve nihayet en mübrem ihtiyacatını ancak bertaraf etmiş oluyor çünkü... Çünkü sermayedarın fabrika sahibi ticarethane sahibi müteahhit müstakilen sahip-i müteşebbis şerik parsayı topluyor. (bir) zamanlar ortada henüz esnaf heyetleri payidar iken bu adam yahut bu adamın dedesi ne kadar çalışkan ne kadar faziletkâr birisiydi! Sanatta ispat-ı ehliyet ederek bizzat çalışıyor, çıraklar yetiştiriyordu. Bir gün bu adamın hafidi toplanmış olan paralarla tezgâh yerine fabrika kurdu. İşte bugün de bunun oğlu o fabrikayı büyümüş bulunuyor. Bunun ecdadı vaktiyle faydeli idi. Fakat nesli bugün yaşıyor, çalışmıyor demek ki faidesiz olmuşlardır. Yalnız faidesiz olmakla kalmadılar hatta muzırdılar. Çünkü ferdiyette olduğu gibi hayatı cemiyette de cari olması lazım gelen affetmez hâkim bir kanun varsa o da ya bi faide ve ba husus muzır şeylerden tebait etmek onları ber taraf etmektir yahut hezimet-i katiye ve karibeyi kabul etmektir.

Çünkü cemiyet-i hazıranın teşkilatında artık bir yeri olmayan sermayedarının âlem-i vücuttan silinmeleri saat-ı saadeti hâsıl etmiştir.

Bir zamanlar zadedgân diye de bir sınıf vardı. Bunlar varidatları ile sultanları ile her vakit göze çarparlardı. Bunlar kendilerine bir lüzum-u hakiki kalmadığı dakikadan itibaren... Etmişlerdir. Derebeylik etbai toprak işlerken ve yalnız efendilerinin muhafaza-yı hukuk ve şevketine çalışırken bu sülale devam etmiş ve âli el tedaric hükümdarlara kadar yaklaşarak işi müdahaneyeye gayş ve nevşe dökmüşlerdir. Lakin masrafları ağır gelince süpürülmüşler ve sonra bu gibi mutena sebepler ile müteferrik olmuşlardır. İşte aynı haldir ki şimdi sermayedarının başına gelecek. Sermayedarlar bugün sine-i beşeriyeti istila etmiş hain muzır bir dumandır. Ve cemiyeti beşeriyet bu pis dumanlara tahammül edemeyecek bila rahim ve şefkat bir rüzgâr darbesiyle onları savuracaktır.

ESBAP-I AHLAKİYE

Sermaye ismindeki kitap-ı muazzamında sermayenin bedeli tesviye edilmiş temellerden teşkil ettiğini inkâra mahal olmayacak derecede amik ve etraflı tetkikatla meydan-ı vuzuha koymuştur. Bu halde sermaye demek sınıf-ı amele ve amelienin soyulması demektir.

Fil vaki erbap-ı mesaiye verilen yevmiye bilumum husule getirdikleri asarın bedel-i tamam ve mantıkası değildir. Ancak bir kısm-ı gayr-i adilidir. Öbür kısmı çalınmış efendinin çorbacının hisse-i ihtikârını teşkil etmiştir. İşte sermaye amelenin bu çalınmış hakkına terkip eyler ki biz buna bu gün servet nam-ı mafilini veriyoruz.

İşte bu tahlil basit şekli hazırayla sermayedarının ne adi çirgap alut şer olduğunu derece-i kafiyede gösterir. Evet, sermayedarlık zulümkarlık hırsızlık demektir. Bugün buna başka nam veriliyor.

Cemiyet-i beşeriyet telkin-i hazıra-yı ahlakinin netice-i muzırası olarak mahiyet-i ahlaki ve vicdanisini o kadar tebdil etmiş ki bugün bu sahtekârlara hürmetle muamele ediyor.

Bu mağfilleri müttefikten muhterem tanıyor onları bilakis itham ve tecrim etmiyor. Kendilerinden ne hukuk-u şahsiye ne de hukuk-u umumiye namına bir şey aramıyor! O halde bu kanunu, insanları sermayedar namı altındaki hırsızlara hürmet edecek kadar fena menfur adi olan bu kanun-u iktisadiyi tebdil etmek ve hatta insanları bu dereke-i zelilaneyeye indiren kavanin-i hazıra-yı ahlakiyeyi yıkarak yeni bir kanun-u ahlaki tesis etmek zamanı katiyen gelmiştir.

Sosyalistlerin bugün en büyük emellerinden biri usul-ü hazıra-yı beşeriyetin muzır hunin dertlerini umuma göstermek umum nazarında bütün asır-ı hazır adiliklerinin kanuni bir cerait-i menfureye

istinaden devam eylediğini göstermektedir. Eğer bu hakayiki hak isteyen insanların anladığı kadar sermayedarlar da anlar ise müsavi-yi hazıra kendiliğinden çürür ve tefsif eder, biter. Çünkü sermayedarlar bir defa düşünecekler ki bu menfur asilikleriyle yaptıkları hodgamane ve muzır bir temin-i menfaatten başka bir şey değildir. Düşünecekler ki kendileri meşkûk bir kazancın neticesi ile şampanya içerler iken öbür taraftan gece gündüz çalışan kendini üzen amele hor ve sefildir. Ve anlayacaklar ki en büyük kuvvet, kuvvet-i hak kuvvet-i adildir.

Diğer taraftan halk ta anlayacak ki büyük haksızlıkların kurbanı oluyorlar. Ve ahval-i hazırayı temelleriyle yıkmak mukaddes muallâ bir haktır. O vakit zaten mukavemet-i na kabil kuvvetleri tazaf edecek lazım gelen cesaret-i tabiiye ellerinde bulunacaktır.

İşte görülüyor ki tarihi, fenni, iktisadi, ahlaki... Ve her nokta-i nazardan ecirlik devrinin hitama ermesi katiyen zaruri ve karibdir. Bir fecr-i bedii nur a nur afak-ı insaniyete itimat-ı saadetini serpiyor. Müsavat-ı hakikiyenin nazar-ı cadip güzellikleri gözlere cennetler gösteriyor. Ve şimdi biz feyz-i iştirakin pek yakında fecirtar insaniyete yeni bir sabah neva ve mesut hediye edeceğine kani olarak çalışalım.

Tebabat-ı Baytariye ve Cemiyet-i Beşeriyeye Ettiği Hizmet

Hayvanat-ı bakaya ael-i beşeriyet için yaratılan mahlûkatın en mühimidir. Hiçbir şey yoktur ki insanlar dolayısıyla hayvanattan bu aciz görülen mahlûkattan muavenete arz-ı ihtiyaç etmiyor.

Ekiyoruz, biçiyoruz güzel yiyoruz rahat yaşıyoruz. Acaba bunlar yalnız insanların say ve gayretleriyle mi oluyor? Şüphesiz hayır. İnsanların her türlü mesaisinde hayvanat müşterektir. Hayvanatın ehemmiyeti hakkında ne kadar fazla söylene neticesi hep kendilerinin insanlara şiddet-i lüzumunu göstereceğinden bu husustaki mütalaa hayvanat kadar ve belki de bundan fazladır.

Şimdiye kadar kendileriyle temasta bulunduğum etba-yı baytariyeden işittiğim hep baytarlığın vatanımıza daha henüz bir hizmet edemediği bir menfaat temin eglemediği yolunda sözlerdir. Meclis-i mebusanın ziraat nezareti bütçesini esnayı müzakerede meslek-i baytari için bir hayli zamiyet icra ettiğini gördük. İşte müzakere-i zamitin bu sene için fakir zavallı millete harap çıplak biçare memlekete ne gibi faideler hâsil eyleyebileceğini vesair baytarlığa ait mütalaatımı yine müntesibinden edindiğim malumat-ı kafiye binaen enzar-ı umumiyyeye vaz edeceğim.

Memalik-i Osmaniyede eski devirlerden vebayı bakri vardır. On beş yirmi senedir bila fasıla hayvan öldüren mezkûr hastalığın millete hazine-i devlete ettiği zararın miktarı hakkında bir istatistik yapılsa Huda-i kerim insana dehşet gelir. Baytar değil isem de vebayı bakri hastalığının hasarını görerek bunun hakkında bir fikir edindim. İdare-i meşruta ile mubahı olduğumuz iki seneden beri terakki ve tekâmülde hayli adımlar atması lazım gelen baytarlık bir hastalığın bile önünü almaktan aciz bulunuyor. Hatta biraz kesp-i hiffet etmesine bile medar olamıyor. Bu keyfiyet evrak-ı havadisın her gün vebayı bakri zuhurunda yazmasıyla sabittir. İki aydan beri İstanbul'da gözümüzün önünde hüküm süren hastalık gittikçe kesp-i şiddet etmektedir. Bu hususta kabahat kimdedir? Baytar mı iş görmüyor? Yoksa hükümet mi meseleyi mühimsemiyor? Veyahut hastalığa karşı ittihaz olunan tedabir mi kifayet etmiyor? Vebayı bakriye karşı iki mühim tedbir vardır. Biri tedabir-i tahfiye ki bizde ismi var cismi yoktur. Diğeri vebayı bakri serumiyedir ki bunun da tesiri hakkında bir baytarın fikri diğerine muvafık olmadığını gördüm. Baytarların ifadesine nazaran bu serum meşalesi yeni bir mesele değil imiş. Eskiden bazı etibba bunun tesiri aleyhinde idare-i kelam ettiklerinden azledilerek envayı felakete maruz kalmışlardır. Geçende Tanin gazetesine serum aleyhinde makale yazan bir baytarında tekrarı halinde azledilmek üzere tevbih edildiği ve keyfiyetin umum baytarlara tamim olduğunu İkdam'da okudum.

Evet, tesirinin muhakkak olduğunda müttelik bulunan baytarların bazısı müddet-i muafiyetin on gün olduğunu bazısı iki ay olduğunu bazıları serum ihtiyaca kâfi miktarda istihsal edilemediğinden vebayı bakri bütün Anadolu'yu baştan aşağı istila eylediğinden serum istimalinden ise şedit bir zabita-i sihiye-i hayvaniye nizamnamesi yapıp tatbik etmek daha muvafık bulunduğunu söylüyorlar. Bir

kısmı da serumun tarz-ı istihzarı tahvile uğradığından tesirinin azaldığını diğer biri usul-ü basite ile takihat yalnız serum zerk etmek başka biri usul-ü muhtelifenin hem serumu hem virüsü zerk etmek faydeli olduğunu bazısı da usul-ü muhtelifede virüsün taht el cilde şırıngası kıymetli bulunduğu hülasa serumun mucidi olan merhum baytar Adil Bey ile Fransa'ya avdet eden Doktor Mösyö Nikol usul-ü basite ile takihin bil tecrübe daha faydeli olduğunu ispat ederek usul-ü müzakereyi kabul etmişler imiş. Bilahare Adil Bey'in vefatı Doktor Nikol'un avdeti bir usul-ü muhtalata ihdasına sebep olmuş. Hatta geçen sene berayı tahsil Fransa'ya gönderilen baytar efendilerden biri mecmua-i fûnun-u baytariyeye yazdığı bir mektupta mucit Doktor Nikol'un usul-ü muhtalatanın katiyen muzır olduğunu söylediğini yazmış. Bu derece ihtilaf-ı efkâr baytarların felaketine sebep olan mezkûr serum hakkında Rusya da tetkikat ve tabaat-ı fenniye de bulunmak üzere altı yedi ay Tiflis'e bir heyet-i baytariye gönderilmiş. Heyet-i mezkûre avdet ile nezarete mükemmel bir layiha vermiş. Bu layiha iki üç ayda bir iki defa güç içtima edebilen zabıta-i sıhhiye-i hayvaniye komitesine havale olunarak meselenin ilkbaharda İzmir vilayetinde tetkik ve tecrübesine karar verilerek layiha-i mezkûra çekmeceye atılmış! Serumun miktar-ı zerki hakkında bile ihtilaf mevcut imiş!

Şimdi ziraat nazırına sorarız? İlkbahar geldi gidiyor? Heyet ne vakit gidecek. Bahusus şu günlerde İzmir vilayetinde vebayı bakri de vardır. Bunun tecrübesinin her halde İzmir vilayetinde yapılması ve bir heyet göndererek beyhude yere masraf harcırah vererek hazine-i milletin ızzar olunması için emr-i ilahi mi vardır? İki aydan beri İstanbul'da muhtelif mahallerde hükümferma olan vebayı bakri nazar-ı dikkate alınarak niçin burada tecrübesi icra edilmiyor? Alakadaranın ve komisyon azalarının işi gücü nedir? Vazifeleri yalnız azalık namını ihraz eylemek midir? Yoksa bu millete hep boşa para sarf etmek mi mukadderdir? Komisyon ayda iki ayda bir defa toplanacağına haftada bir toplansa ne olur? Cert-i içtimaiye lağvolundu diye gelmiyorlarsa millet aldıkları maaşı niye veriyor? Hepsinin memuriyeti vardır bunu biliyoruz. Fakat haftada üç dört saatte fazla bir iş görecektir kalplerinde hamiyeti bulunmayanları bahusus bütçesinde on milyon lira açığı olan bir millettten fazla para isteyenleri yalnız Osmanlılar değil bütün cihan-ı medeniyet telin eder.

Nazır beyefendi zat-ı âlilerinin erbap-ı kemalden olduğunuzu pek ala biliyorum. Senevî üç beş yüz bin lira zarar veren bir hastalık için ehemmiyetli bir rol ifa ettiği anlaşılan serum hakkında neden bu derece bi kayd bulunuyorsunuz? Matbuat ile serum için mütalaa-yı fenniye de bulunan erbap-ı fenni tevbih, azil edeceğinize meseleye bir an evvel katiyet verdirseniz daha iyi olmaz mı? İdare-i meşrutada herkes irtab-ı efkâra maliktir.

Bir baytarın serum vesaire için düşündüğü velev muzır bile olsa cenap-ı hakkın kendisine bahş ettiği akli böyle düşünür diye onu cezalandırmak mı lazımdır? Herkes hürdür istediği gibi düşünür. İş onun düşündüğünü fennen cerh etmektir. Bahusus o baytarın yazdığı makale diğer baytarın mütalaaasına tamamıyla muvafıktır. Devr-i istibdatta olduğu gibi efkâr ve efalini hükümetin keyfine uydurmayanlara zulüm mü edilecek? Heyhat ki idare-i meşrûta buna müsaade etmez. Zat-ı âlileri bir meşrutiyet nazır olduğunuzdan böyle kanun-u esasiye muhalif bir hareketin sizden sadrını katiyen maumul etmeyiz. Bir ayak evvel bu serum meselesi hal edilmeli. Tesiri faidesi var ise hükümetten milletvekillerinden bu seneki beş bin lira zamıyetten başka tahsisat talep ederek müteaddit yerlerde dar-ül istihzar açılmalı. Hazine-i millet vebayı bakrının zaim zaruretinden kurtarılmalıdır. Eğer serumun menfaati istihzarı için ihtiyar olunan masrafa tekabül etmiyorsa bundan vaz geçmeli. Beyhude yere hazine-i devleti mutazarrır etmekte mana yoktur.

Vebayı bakrının... Esbabından biri de tedabir-i tahfiziye demiş idik. Tedabir-i mezkûrenin ittihazı için evvel emirde mükemmel bir zabıta-i sıhhiye-i hayvaniye nizamnameşinin vücudu şarttır. Maalesef ilan-ı hürriyetten bu ana kadar böyle baytarlığın esasını teşkil edecek olan bir nizamname bile kaleme alınamamış. Bu kere şura-yı devletin gayr-i kabil-i tatbiktir diye ziraat nezaretine iade ettiği nizamname her nasılsa yapılabilmiş! Fakat zabıta-i sıhhiye-i hayvaniye komisyonunun geçen sene yaptığı mezkûr nizamname sebebi meçhul esbaptan naşi şurayı devlete gönderildikten sonra nezaretten tekrar geriye aldırılmış! İhtimal birçok tadilatta icra olunmuştur. Nizamname de bu suretle esasından çıkmıştır. Bir kere düşünmeli ki bir komisyon tarafından yapılan bir nizamname yine o komisyon tarafından tadil edilmek lazım gelirken bir veya birçok zatın istediği gibi tenkidine uğruyor. Ve kim bilir ne kadar emek zarfıyla vücuda gelen şey mahvolup gidiyor. Bu gibi emir-ı mühime ve

cesime bir veya birkaç kişinin mesaisiyle husul pezir olabilir mi? Elbet olamaz işte bunun için vatanın pek ziyade muhtaç olduğu nizamname bu sene çıkmadı. Bir sene geri kaldık. Vebayı bakri de bir sene elde bulunan köhne nizamname ile istediği gibi tahribat icra edecek zararı kimedir? Yine kendimize değil mi? Bunun tevhit edeceği netayiç-i müessife bilahare anlaşılacak ise de ne çare ki iş işten geçmiş bulunacaktır. Vebayı bakri gibi devletin milletin kanını emen bir hastalığın dehşetini derece-i sirayetini bildikleri halde şimdiye kadar esaslı bir nizamname bile yapıp meydana getiremeyen genç mütefennin baytarlarımızın şu haline doğrusu fen namına teessüf ederiz.

Nezaret bu bapta betait gösteriyorsa bile baytarlara harap vatanın imarı fakir ezilmiş olan milletin saadeti için kendilerine pek büyük bir hisse-i sami-i gayret isabet eylediği takdirde kendileri birleşerek ihtiyaç-ı memlekete muvafık bir nizamname yapıp nezarete vermedikleri şayan-ı hayrettir. Bu vatan kendileri gibi gençlerden hizmet bekliyor. Vaka bir nizamname yapıp verilmekle nezaretin onu kabul etmesi lazım gelmez. Fakat ihtiyaca elverişli nafi bir şey olursa onu da reddetmez zannedirim. İşte vebayı bakri ve diğer emraz-ı sâriye için fevkalade elzem olan nizamname-i mezkurenin vakit fevt edilmeyerek tanzimini ziraat nazırının faaliyet-i zabıta-i sıhhiye-i hayvaniye komisyonunun hamiyetinden bekleriz.

Görülecek hizmet yine kendimizdir. Ecnebiye değildir. Kendine hayrı olmayanların kimseye hayrı yoktur. Millet nedir? Hükümet nedir? Zaten bir memleketin terakki ve tealisi milletin mesai-yi münferidesinin heyet-i mecmuasından başka bir şey midir? Kendimize acıyalım. Zira artık kaybedilecek vaktimiz yoktur. Anglosaksonlar şu son yarım asırda Japonların mahir el akıl terekkiyatı acaba ne sayede meydana geldi? Reiskarda bulunanların gurur tefahür kendini beğenmesiyle değil belki afal ve hareketinde tevazüyü istişareyi düstur ittihaz etmesiyle vücut bulduğuna emin olalım.

Alil-i sariyenin defi ve imhası için zabıta-i sıhhiye nizamnamesi yapılmakla iş bitmez. Bu hususta hükümetin kâfi miktarda esirgemeyerek tahsisat vermesi de elzemdir.

Vebayı bakri senenin hemen sekiz ayında mevuttur. Demek ki bir baytar da bir senede sekiz ay köy köy dolaşmaya mahkûmdur. Ve hiçbir memuriyette böyle her sene yedi sekiz ay seyyar olmak yoktur. Davaryan efendi ziraat nazırını istizah esnasında alil-i sariyenin vebayı bakrinin izale olunamaması esbabında baytarları muaheze ediyordu.

Bazı vekillerimiz de kendisini tasdik ediyorlardı. Şu makalemizi muhterem vükelayı milletimiz okurlarsa o vakit kabahatin kusurun kimde olduğunu öğrenmiş bulunurlar.

Bir baytarın maaşı altı yüz yetmiş beş ve dokuz yüz nadir olarak bazılarının da bin üç yüz elli kuruş imiş. Bir kazaya veyahut ta bir sancağa hastalık için iki bin kuruş ta harcırah tahsis olunuyormuş! Harcırahı da memur-u baytar kat-ı mesafe ettikten sonra güç bela alabiliyor imiş!

İnsaf edelim. Sekiz ay daima seyyar bir halde bulunan dağ, taş, kar, fırtına, yağmur altında her türlü müşkülât içinde ömr-ü hayat eden bir memur ailesiyle birlikte kendisinin maişetini temin edebilen maaşını masraf-ı rahiyaya verirse bu adam ne yer? Ne içer?

Ben birçok baytarlar biliyorum ki maaşı gezmesine yetişemeyerek ve borç para da bulamayıp zabıta-i bakride olduğu halde kendi yaya olarak uşak gibi hastalık peşinde dolaşmıştır. Böyle bir memurun yapacağı iş mükemmel olur mu? Gördüğü hizmetten hayır beklenebilir mi? O memur her keriyeye gidebilir mi? Elbet gidemez.

Belki de gitmediği halde gittim diye yalan söylemeğe mecbur kalacaktır. Çünkü ihtiyaç insana her şeyi yaptırır. Hükümet kendisi bunları düşünmelidir. Memur baytara bir köye gideceği vakit alel hesap harcırah vermelidir. Karnını doyurmaya mahsus verdiği parayı yola sarf ettirmemelidir. Gerçi bir memura kat-i mesafe etmeden harcırah verilmesi nizama muhaliftir. Fakat bu kat-i mesafe diğer memurinin ki gibi bir iki, beş, on defa ayda, yılda bir defa değildir. Bunda mecburiyet vardır. Harcırah

mahsusatı iki bin kuruşu tecavüz eder. ... Müteceviz saat için harcırah verilmesi uzun uzadıya muameleye mütevakuf imiş.

Maliye nezaretinden sormak istihsal-i mezuniyet etmek, merkezden o mahalle havale vermek lazım imiş. Baytar gitmezse mesul olurmuş! Bu nasıl olur? Vebayı bakri bu kadar hayvan bıraktığına da teşekkür edelim.

Baytarlara saatte beş kuruş harcırah verilip bunun da yüzde on beşi tecilat namıyla kat olunuyormuş! Birçok baytarlardan işittiğime göre ekseriya yerlerde almadıkları harcırahın iki mislini sarf ediyorlarmış! Rusya muasır hükümetleri vebayı bakriyi böylelikle başlarından def etmişler. Memurlara ihtiyaca kâfi para verdiler... İcraatı tadhirat-ı fenniye masrafı diye... Hükümetin verdiği para bir iki vilayetin bile idaresini güç temin edebiliyor. Meşhur bir darb-ı meseldir. Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez. Menfaat beklenen icraatta da hükümet para vermekte tereddüt etmemelidir. Bu senenin bütçe müzakeresinde iki üç bin kuruş yüksek maaşlara hükümetin biner kuruş birden zam teklifini mebusan ediyordular. İstibdat zamanında ekâbir memurin bol bol para alırlar keselerini doldururlardı. Acize-i memurin ise bilakis yüz iki yüz kuruşla memleketimizde iki üç bin kuruş maaş ailesi ne kadar kesir olsa bir adamı müreffehen idare eder. İki yüz kuruş ise bekâr da olsa idare-i taîşe kifayet etmez. Ziraat nezaretinde büyük memurlara zam edildi. Evrak kaleminde az maaşlı bir eski memura üç dört yüz kuruş zam göze batarak reddedildi. Zabıta-i sıhhiye-i hayvaniye için Denizli mebusu Gani Beyin zam teklifi zerre kadar ehemmiyete alınmadı. Hâlbuki o zam hükümetin verdiği beş on misli istihsal edecekti.

Cemiyet-i beşeriyeyi her türlü fenalığa sevk eden ihtiyaçtır. Memurlara para vermektan maksat kimseye muhtaç olunmaksızın karnını doyurmaktır. İki yüz kuruş bir adamın karnını doyuramaz. Böyle bir memur ihtiyaç-ı hayat karşısında nasıl muhafaza-i ahlak edebilir. Vazifeleri evrak havalesinden mezun müddepdip odalarda oturmaktan başka bir şey olmayan büyük memurinin üç bin kuruş maaşına bin kuruş birden zam etmeği bilinmez milletvekillerinin vicdanı nasıl müsaade ediyor? Bunda ne gibi bir hisse tabi oluyorlar? Beride en elzem olan şeyler derhal itiraza uğruyor! Galiba bu sene büyük memurine zamiyyat moda olmalıdır. Belki gelecek sene ufak memurlar ile sarf-ı menafî azimeye mucip olacak zammıyatın kabul-u vade olacaktır. Kim bilir acaba iki üç bin kuruş alanlara zam olunmasaydı ömr-ü hükümet rüyet edilmeyecek miydi? Ey millet! Ağla mukadderatına ağla kan ağla bak ki hayatınızı namusunuzu malınızı kendilerinin döş-ü muhabbetine tevdi ettiğiniz vekilleriniz nasıl iş görüyor?

Bir parça olsun düşünüyorlar mı? Asıl iş göreceğ grup-u acizeye merhamet olunuyor mu? İş gören ufak memurlardır. Ey mebusan-ı muhterem siz de vicdanen düşününüz düşününüz ki milletin biçare rençperlerin yazın şemsin hararet-i ateşi altında kış-ı berudatın tesir-i mahlûku karşısında toprağı oluk çocuğuyla beraber tırnaklarıyla kazıyarak verdiği para latif köşklerde envai sefahat içerisinde mahvedilmek için değildir. Vatanın kendilerinin terakki saadet ve selameti içindir. Düşününüz ki o kasıla kasıla ettiğiniz paralar milletin kendi yiyeceğinden idaresinden kesilerek alınıyor. Düşününüz ki millet o parayı icabında üstünde yattığı ot minderi üzerine örttüğü çuvalı yemek yediği çanak çömleği satarak feda ederek veriyor. Kendisi her nevi mahrumiyete katlanıyor! İcabında aç bi ilaç kalıyor! Otuz milyon insanın hukuku bu suretle muhafaza edilmez.

Ziraat nazırı ekâbire zam isteyeceğine vebayı bakrinin intikayı için tahkikatın tezyidinde çalışsa idi hem kendisini hem vekillerimizi vebalden kurtarmış olurdu!

Ey mebus-u muhterem Davaryan Efendi şimdi gördüğümüz kabahat kusur kimdedir? Vebayı bakri ne sebepten menduka olmuyor. Anladınız mı? İnşallah ümit ediyoruz ki... Bunları nazarı dikkate alarak bu sene maaş iki bin ve ondan ziyade olan maaşata edilen zammıyatı ret ile balada arz ettiğimiz hayırlı menfaatli işlere tahsisini talep eder.

Bu paraların ufak memurlara zammını teklif eyler de bir kişinin zevkine sefasına tiyatrolarda ötede beride eğlencesine zam olunan fazla paralar ile sekiz on bin memurların yoksuzluk içinde payan olan ailelerinin zaruretini bir dereceye kadar tahvin eyler. Onları kemal-ı istikametle hava-ı hoşla çalıştırır.

Ey ekâbir! Siz de biraz kanaatkâr olunuz. İhtiyacat-ı gün a gün içinde inleyerek sizi besleyen milletin parasına bu derece haris olmayınız! Sonra o millet iflas ederse beş bin kuruş değil beş bin para bile bulamazsınız. İki üç bin kuruş değil bir mangırı bile ararsınız. Bundan sonra makalemizi amar-ı baytariye müdüriyetiyle muavinlerinin zabita-i sıhhiye komitesinin muayene-i hayvaniye baytarlarının vezaifine ve idare-i baytariye ile komisyona bu fikrin icrayı nüfuz ederek istediğini yaptırdığına vesaireye hasredeceğiz.

Nusret Kamil

Muhabirimiz Tramvay Amelesi Arasında

Muhabir arkadaş- siz geçenlerde grev yaptınız bunun iyi bir netice vermediği ve üstüne de eski emektarlarınızdan on beş kişinin bila tazminat kapı dışarı edildikleri her taraftan söyleniyor. Bunun sebebini bana söyler misin?

Amele- efendi biz hukukumuzun müdafaası için grev yapmazdan dört ay evvel hükümete müracaat ettik Nafia nazırı Hallaçyan Efendi huzurunda kumpanya ve amele beyninde bir itilafname yazıldı. Biri hükümet te biri kumpanya da biri de amelededir.

Pardon bunda ne gibi şerait var?

Maaşlarımızın çoğalması var. Çalışma saatlerinin on ikiye indirilmesi var. Bir müfettişin jurnaliyle haksız olarak hiç kimsenin çıkarılmayacağı ve yapılacak komisyonda muhakeme edilerek kabahati olduğu meydana çıkarsa hizmetinde af var var

O muhakeme komisyonu sırf şirketin adamlarından mı bulunacak yoksa ameleden de aza bulunacak mı?

Yok, efendim yalnız şirket adamlarından ibaret olacak

A öyle ise hakkınızı gasp ederler. Niçin itilafnameye ameleden de aza bulunması şartını koymadınız? Ah efendim aradan üç ay geçti. Bu itilafnameye katiyen bakılmıyor. O bizi aldatmak için yapılmış. İçindeki şeylerin hiç biri yapılmadı. Hükümet bizim hakkımızı müdafaa etmiyor. Bizim topumuz tankımız yok grev yaptık güya bizim silahımız bu.

Güzel söylüyorsun ama amelenin grevi para etmek için bir sendikası olmalı. Bundan başka ameleyi idare edecek bir sosyalist komiteye dâhil olmalı. O vakit komite amele ne zaman grev yapacaksa ahvali ve sendikadaki parayı hesap eder, düşünür ona göre idare eder. Böyle sendikasız komitesiz olmaz. Sizi hep böyle ezerler. Grevinizden bir semere göremezsiniz.

Efendim biz sendika yapmaya başladık. Bir sosyalist komitesi var mı yok mu?

Böyle bir komite yapılıyor. Nizamnamesi beyannamesi yapıldı. Bir hafta sonra hükümete verilecek ve resmen tanınacak.

İnşallah biz de o vakit sendikamızı komiteye bağlarız.

Ve o sayede de hukukumuz müdafaa olunur değil mi?

Hayhay. Hayhay. Hiç merak etmeyiniz. Hem biz kumpanyanızın rezaletlerini çok yazacağız. Elimizde gayet güzel malumat var. Bunları hep dökeceğiz. Hükümeti ikaz edeceğiz. Behemehal yakında bu sizin itilafnamenizin hükümleri yapılacaktır. Kumpanyanıza kancayı takmayalım yoksa... Haydi, bakalım merak etmeyin siz çalışın her halde bir kolayı bulunacak.

Eksik olma efendi.

Küçük Hikaye, Yaşasın İştirak

İşte üç gün oluyor ki cebinde on parası yok. Hayatını mahallelerinde bakkalın veresiye yazdığı ekmek ve peynirle temin edebilir. Lakin ıstırahatını sebebine ait bütün har-ı mübrem ihtiyacatını her saat biraz daha büyüterek gittikçe kesp-i... ıstırap alut hassasiyetini teskin edemiyordu.

Bugün sabahleyin şedit bir vehim-i teşebbüsle uyandı. Kaç günden beri imtihanlarını vermek için uğraştığı mektep-i hukukun daha tahammüle mecbur olduğu sanin-i madidesini düşündü. Karnı yine açtı. İne bakkalın lütfüne, lütfü mağruruna iltica etmek icap ediyordu. Eski... Elbisesini giydi. Kenarları çatlamış kirli... Yakasını taktı. Burada bu sefil hanenin köşesinde parmaklarının kısmı azamını setr edemeyen çoraplarının üzerine yine aynı liyakat daki potinlerini çekerken şık lostran potinli daima latif araba ile gezen insanları düşündü. Gözlerinin önünde nefis yemekler zarif içkiler temiz ve matur yataklar canlandı. Fakat aman yarabbi bu cemiyet-i beşeriyet ne kadar adi ne kadar hodbin ve haksızdı. Sırf insaniyete hizmet için mektep-i hukuku bitirmeye çalışan ve insanlar beyninde tevzii hak ve adalet fikriyle dimağını yoran bir genci neden böyle han köşelerinde aç ve sefil bırakıyor, neden hiç çalışmayanlara hiç muhtaç olmayanlara bütün menbağı-ı servetini açıyor bütün altınlarını ibzal ediyordu? Hak bu muydu? Adalet bu muydu? Mutlaka teavün maksadıyla birleşerek bir ahenk-i içtimai teminine çalışan bir cemiyetten bu mu bekleniliyordu?

Bütün bu fikirler zavallı gencin dimağında gittikçe artan bir ihtilaç ile kaynıyor hassasiyete tebdil ediyordu. Ve şüphesiz bir gün gelecekti ki u hassasiyet hareketi intaç edecek ve mutlaka bir felakete zemin olacaktı. Haniya “vicdan” diye bağırın sahte ve mafil hâkimler, haniya “teavün!” feryadıyla ortalığı çınlatan o şarlatan menfaatperestler bunlar şimdi nerede? Niçin kendisini aramıyorlar? Baş fahra ile mezun arabalarıyla... Üzerine çamurlar saçarak gezmeye çıkan cemiyet perver zenginler nerede!

Şimdi etrafında boşluklar açılıyor, uçurumlar hâsıl oluyor ve demir pençeli elleriyle ciğerlerini sökmek isteyen hayaller dolaşıyordu.

Ah yırtıcı insanlık müfteris menfaat çirkin ve sefil maişet. Siz hep siz ve hep size benzeyen melun ihtiyaçlar. Hepiniz de beni buldunuz öyle mi? Beni boğmak istiyorsunuz. Yolumu kapıyorsunuz gözlerimin önüne zulmetler, zulümler cehennemler çekiyorsunuz.

Ben zavallı bir talebeyim. Hukuk mektebinde daha hukukun ne olduğunu anlamayan bu cahil bu garazkâr bu hodbin cemiyetin muhafaza-i hukuku için çalışıyorum öyle mi? Asla, asla çalışmayacağım. İnsanlara da lanet olsun onların hukukuna da. Evet, bilhassa bütün haksızlıkların menşei olan ilim-i hukukiye ye

Nefret, nefret! Bu kadar kindar bu kadar müfteris insanlıktan nefret ediyorum. Onların arasında utanıyorum. Artık yaşamak istemem bu akşam mutlaka öleceğim!

Kapıdan çıkarken tıpkı bir deli gibi bağırdı: Yaşasın

Kader Muamelelerinden

Bir haber aldık. Bunun doğruluğunda şüphe yok. Budan başka pek zalimane bir hareket-i şayan-ı kesir olduğunda da şüphe yok. Zaten bu Türkiye'nin eski felsefesidir.” Hak kavinin” demek şeririndir! Ya ezmeli ya ezilmeli! Bu böyle. Bilmeyiz ki kurun-u vustada mı yaşıyoruz. Hala mı vahşet hala mı uykudayız. Artık uyanalım. Dev adımlarla ilerleyen Avrupa'ya bakın sonra bir de şarka bakın. Biz niçin böyle kalıyoruz? Çünkü adalet yok, çünkü hak yok, çünkü şarkta kuvvet ve binaenaleyh zulüm hüküm sürüyor. “ en celi hikmet ezmeyen ezilir” geçen gün Beyoğlu'nda kalyoncu kulluğunda yani espilakinin fırınında çalışan on yaşında bir zavallı çocuğa fırıncı elli okka ekmek yükletmiş; çocuk taşıyamıyor. Fakat ne yapsın beli çökse yine götürecektir. Bunu fırıncı bir hamala verememiş. Kim bilir para vermesin diye mi? Böyle bir zavallı çocuğa insaf edelim elli okka yük verilir mi? Hayvanlara bile dikkat ederken artık insanlara mı bakmayalım. Kim bilir Avrupa'nın herhangi bir yerinde bir çocuğa bu muamele yapılırsa her halde fırıncıyı iki ay hapis ederler. Biz de eminiz ki bir tekdire iktifa edilecek. Çocuk çıraktır fakat esir değildir merkep değildir insandır. Herkesin her insanın hukukuna da malik bir insandır. Bilmeyiz ki bir çocuğa böyle esir muamelesi etmeğe zabıta nesil müsaade eder. Bunu hiçbir polis hiçbir memur görmedi mi? Biraz korkalım bunlar bizi fena yapıyor. Bu adaletsizlik bizi berbat ediyor. Ayıptır biraz gözümüzü açalım. Adil olalım, çocukların hukukunu çığneyeceğimize onları daha ziyade muhafazaya çalışalım. Yoksa vallah bu gidişle herkesi

güldürürüz. Mütemedin memleketlerde “himaye-i hayvanat” cemiyetleri var. Bizde Türkiye de “himaye-i insaniyet” cemiyeti mi teşkil edeceğiz. Vaka her işimizi hükümete gördürmek istiyoruz. Bu olmaz. Hükümetin kendi gaileleri var mazurdur diye muhterem bir gazete beyan-ı mütalaa eğliyor idi. Ama artık bunları da biz mi yapalım. Fırıncıyı biz takdir etsek “hadi çek arabayı sana ne?” diyecek. Hükümetin zabıtası bunlara bir parça dikkat etmemeli mi? Bunlara bakmak vazifesini de biz alırsak o vakit zabıtaya bir lüzum yok. Daha iyi bir anarşi içinde asayışsiz yaşayalım. Ama insaf bu kadarı da olmaz. Hemen cenap-ı hak ve feyyaz-ı mutlak Huda-yı müteal sözlerimize hüsn-ü tesir-i halik buyursun âmin.

TÜSTAV